

Ønsker kystperler på Unescos verdensarvliste

Uthavner langs Agder-kysten høster anerkjennelse både nasjonalt og internasjonalt. Nå er målet å få turistmagnetene inn på Unescos verdensarvliste.



Den godt bevarte øyperlen Merdø, utenfor Arendal, forteller i likhet med de andre uthavnene langs agderkysten historien om sørlandets sentrale rolle under seilskutetiden.

Foto: Odd Rømteland / NRK



[Line Haus](#) @lineghaus Journalist



Miriam Grov Journalist

«Uthavner i verdensklasse» er et nytt prosjekt, i regi av fylkeskommunene i Aust-Agder og Vest-Agder, som skal sørge for at uthavnene bevares for framtida.

Det ønskes å skape felles retningslinjer som kystkommunene skal følge, for å sikre bærekraftig forvaltning av uthavnene.

Hva er en uthavn? • En uthavn er en mindre

havn i den ytre skjærgården.

- Mens seil var fremdriftsmiddelet hadde en behov for å søke ly og havn om natten, i uvær, ved ugunstig vindretning og ved skader.
- Uthavnene oppsto derfor der det var egnede forhold: ly, godt ankerfeste og mulighet til å seile ut og inn under forskjellige vindretninger.
- Uthavnene hadde betydning til slutten av 1800-tallet.
- Da hadde dampskipene overtatt for seilskipene, og i teorien fjernet uthavnens praktiske funksjon.

– Helt unike

Kulturvernleder i Aust-Agder fylkeskommune, Aadne Sollid, sier uthavnene på Sørlandet er helt unike. Dette begrunner han med at man ikke kan finne tilsvarende havner andre steder, hverken i Norge eller resten av verden.



Som kulturvernleder har Sollid regionalt forvaltningsansvar for alt fra boliger fra middelalderen til små uthavner.

Foto: Odd Rømteland / NRK

– Det gjør at vi mener de har en nasjonal og internasjonal verdi. Både som enkelthavner, og ikke minst når man ser dem samlet sett.

Uthavnene på Sørlandet kan finnes langs hele agderkysten, fra Risør til Flekkefjord.

- Les mer: [Bekymret for uthavnene](#)

Krevende prosess

Selv om mange av uthavnene er godt bevarte, er de sårbare for endringer, ifølge prosjektleder Hege Kristin Martinsen.



Martinsen har den siste tiden reist rundt på Sørlandet for å forklare hva prosjektet innebærer.

Foto: Odd Rømteland / NRK

Hun forteller at fylkespolitikere har bestemt at de skal satse på å få uthavnene i en posisjon der de kan komme på verdensarvlisten, men at det er mye som må skje innen den tid.

– Det er en krevende prosess og dette er noe som vil ta lang tid. Derfor jobber vi på kort sikt med å få en mer helhetlig og lik forvaltning av uthavnene. Slik at de skal håndteres likt, selv om de er i forskjellige kommuner.

- Les også: [Sørlandsidyll fredes](#)

Turisme

Sollid sier at funksjonen til uthavnene har endret seg gjennom tiden. Nå står de tomme store deler av året, og fungerer hovedsakelig som en turistattraksjon.



Svinørs uthavn har vært en av Norges mest brukte, med over 20 faste losere. Den nære beliggenheten til Lindesnes er en av årsakene til at tidlig ble en viktig uthavn.

Foto: Jan-Robert Jore

Han mener derfor det er essensielt å gjøre dem mer tilgjengelige for folk, men før den tid må de finne ut i hvilke stand disse havnene er, og hvor mye belastning fra turisme de tåler.

– Det viktigste for oss er at vi sikrer dem, sånn at vi får uthavnene med oss inn i fremtiden.

Ny-Hellesund er ei [uthavn](#) i [Søgne](#) kommune i [Vest-Agder](#) fylke, bestående av tre hovedøyer med gode havne- og innseilingsforhold. Øyene heter: Monsøya, Helgøya og Kapelløya.

Stedet har 10-15 fastboende, og er dermed intet [tettsted](#). Sommerstid er det et yrende liv av sommergjester i hus, hytter og naust. Det er stor båttrafikk gjennom hovedsundet, Hellesundet. I tillegg legger et stort antall båtturister seg til for et døgn eller tre, ikke minst er det fine havneforhold i den store, lune pollen mellom Helgøya og Kapelløya.

Ny-Hellesund regnes som en av landets best bevarte uthavner. [Fylkeskonservatoren i Vest-Agder](#) igangsatte [fredning](#) av [kulturmiljøet](#) Ny-Hellesund i 2009. Uthavnen ble fredet ved Kongelig resolusjon den 21. oktober 2016

Ny-Hellesund var en viktig havn i seilskutetiden med [gjestgiveri](#), handel, fiske og [hummerfangst](#). Stedet hadde losstasjon og tollstasjon. Gjestgiveriet fikk kongelig bevilling i [1690](#). Huset som i dag er kjent som det kongelige privilegerte gjestgiveriet, hadde privilegier fra 1766. Tidligere var privilegiet knyttet til eiendommen "Tønvold" ved St. Olavs strand. Slektene [Falck](#), [Reymert](#) og [Langfeldt](#) er særlig knyttet til de gamle gjestgiveriene i Ny Hellesund.

Losvesenet i Norge ble organisert på [1720-tallet](#) og det ble opprettet losstasjon i Ny-Hellesund. Behovet for lokalkunnskap i manøvreringen fremgår også av dagens farvannsbeskrivelse: «Svært urent farvann med mange holmer og skjær. Relativt åpent farvann mellom de større øyene. Utenom disse løpene er farvannet vanskelig manøvrerbart.»

Farvannet var spesielt krevende den gangen seil var eneste fremdriftsmiddel. I tiden fra [1833](#) til [1915](#) omkom 19 av 74 av losene som hørte til Ny-Hellesund distrikt. I [1890](#) ble losoldermannstillingen overført til [Kristiansand](#). Losstasjonene ble nedlagt i [1965](#). De to sørlandsslektene Langfeldt og [Reymert](#) dominerte gjennom flere slektsledd los-, skipper,- og redermiljøet i Ny Hellesund.

Ny-Hellesund fikk omgangsskole omkring 1775. Fast skole kom på [1820-tallet](#), først i leide lokaler. I [1835](#) var det første skolehuset ferdigbygd. Skolen ble nedlagt i [1963](#).

I [1790](#) fikk Ny-Hellesund fast tollstasjon. Tollstasjonen ble nedlagt i 1963.

[Johan Martin Nielsen](#) og [Amaldus Nielsen](#) er norske malere som har skildret Ny-Hellesund.

(Kilde: Wikipedia)

